

Hamar kommune

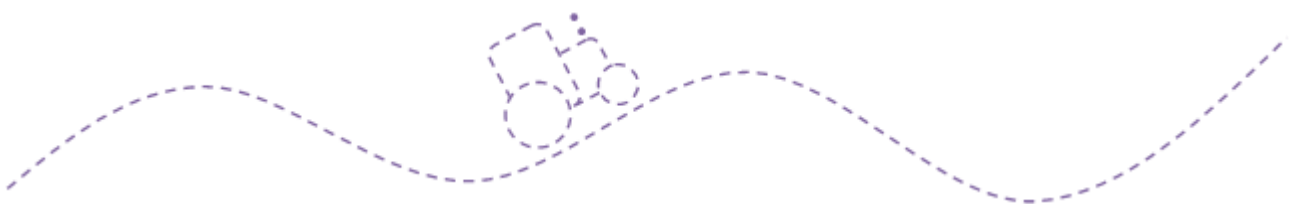
Løten kommune

Stange kommune

Hedmarken landbrukskontor

Årsrapport 2018

Innhold

Innledning.....	3
Samarbeidsavtalen mellom Hamar, Løten og Stange.....	4
HLKs oppdrag og tjenesteproduksjon.....	4
Spesielle satsingsområder 2018.....	4
Kommunal landbruksforvaltning	6
Tilskuddsforvaltning	6
Lovforvaltning.....	15
Beitesesongen 2018.....	15
Skogbruk	17
Investeringsvirkemidlene fra Innovasjon Norge	18
Forvaltningskontroll	18
Næringsutvikling	19
Prosjekt: Storfekjøttetsatsing.....	19
Kunnskapsbasert beitebruk i Stange og Romedal allmenning	19
Lokalmat.....	19
Rådgiving	20
Informasjonsvirksomhet.....	20
Landbruker'n.....	20
Hjemmesiden.....	20
Facebook	20
Informasjonsmøte med faglagene i Hamar, Løten og Stange	20
Informasjonsmøter om erstatning for avlingssvikt.....	20
Priser til lokale bønder 2018	21
Samarbeidet med øvrige leietagere på Blæstad.....	21
Stange Landbruksråd.....	22
Verneombud	22
Sjukefravær	22
Økonomiske resultater.....	22

Innledning

Hedmarken landbrukskontor (HLK) har ved utgangen av 2018 eksistert i ti år etter sammenslåingen av landbrukskontorene i Hamar, Løten og Stange. Kontoret er lokalisert i landbrukscenteret på Blæstad, med Stange som vertskommune.

Denne årsrapporten beskriver ressursinnsatsen og de viktigste oppgavene HLK har utført i løpet av 2018.

Stillingsoversikt

Navn	Stilling	Stillingsprosent	Kommentar
Jørn-R. Follum	Landbrukssjef	100 %	Ansatt fra 01.01.2018
Karl Owren	Rådgiver skogbruk	100 %	
Arild B. Wenersgaard	Konsulent	100 %	
Hege G. Ottinsen	Rådgiver jordbruk	100 %	
Bent Roger Hegg	Rådgiver skogbruk	100 %	
Mari Hulleberg	Rådgiver jordbruk	100 %	Ansatt fra 05.03.2018
Silje Bjørgan Torgersen	Rådgiver jordbruk	100 %	Vikar 29.01–31.12.2018
Ane Wormdal Lund	Rådgiver jordbruk	100 %	Permisjon i 2018

Landbrukskontorets personalressurser har i 2018 omfattet totalt sju årsverk.

Ansatte ved Hedmarken landbrukskontor 2018 (fra venstre): Bent Roger Hegg, Hege G. Ottinsen, Jørn-R. Follum, Silje B. Torgersen, Arild B. Wenersgaard og Mari Hulleberg. Karl Owren var fotograf.

Samarbeidsavtalen mellom Hamar, Løten og Stange

Samarbeidsavtalen mellom Hamar, Løten og Stange og delegeringsreglementet ble vedtatt i 2008 og oppdatert i 2014 etter godkjenning av kommunestyrene i de tre kommunene. Rådmennene i de tre kommunene, eller den rådmannen bemyndiger, danner sammen med landbrukssjefen et administrativt samarbeidsråd for virksomheten. I 2018 har følgende deltatt i rådet utenom landbrukssjefen: Hamar kommune v/ assisterende rådmann Terje Halvorsen, Løten kommune v/ kultur- og kommunikasjonssjef Bente Hagen og Stange kommune v/ kommunalsjef Frode Haugan.

HLKs oppdrag og tjenesteproduksjon

Oppdraget til HLK er **kommunal landbruksforvaltning, næringsutvikling og rådgiving**. HLK utfører på vegne av kommunene Hamar, Løten og Stange de lovpålagte oppgaver som vedrører produksjonstilskudd i jordbruket, jordbrukets miljøvirkemidler, velferdspolitiske tiltak, juridiske virkemidler, skogbruksoppgaver og førstelinjetjeneste for Innovasjon Norge. Videre deltar kontoret i kommunenes samfunns- og næringsutviklingsarbeid, herunder plansaker, strategiske næringsplaner og ulike temaplaner. Kontoret utfører også enkelte betalte rådgivingsoppgaver.

Spesielle satsingsområder 2018

I samarbeid med NLR-innlandet, Fylkesmannen i Hedmark, Hedmark fylkeskommune og landbrukskontoret i Ringsaker ble det i 2018 arrangert «kornskole» for regionen Hamar, Løten, Stange og Ringsaker i 2018. Skolen gikk over fem kurskvelder og en markdag. Målet med kurset var å øke grunnleggende kunnskaper om korndyrking, med fokus på god agronomi og dyrkingsteknikk. Kursene ble holdt både på Blæstad og Rudshøgda. Antall deltagere var ca. 30 stk.

HLK har over lang tid vært engasjert i planprosessene med jernbaneutbyggingen i Stange. I 2018 har vi deltatt i oppstartsfasen av reguleringsplanen for strekningen Sørli–Åkersvika. Landbrukskontoret har sammen med Fylkesmannen vært deltaker i en arbeidsgruppe med BaneNOR om kompensasjon av jordbruksarealer som beslaglegges av det framtidige dobbeltsporet. Landbrukskontoret har også deltatt i gjennomføringen av gårdsregistreringenes fase 2.

Videre har HLK bidratt med landbruksfaglige innspill knyttet til kommuneplanens arealdel i Stange. Inkludert i dette arbeidet er også tre mulighetsstudier; (i) strandbruksplan ved Mjøsa, omdisponering av dyrka mark til boligformål (ii) Tokstad/Gyrud og (iii) Hobergsjordet.

HLK har bidratt med landbruksfaglige innspill inn i kommuneplanens arealdel i Hamar kommune, som ble vedtatt 20.06.2018. HLK har også vært involvert og kommet med innspill til ny strategisk næringsplan i Hamar kommune, vedtatt mars 2018. Landbrukskontoret har også bidratt inn i oppstartsfasen for klimaplanarbeidet i Hamar.

Landbrukskontoret jobbet våren 2018 med å få på plass et konkurransegrunnlag på skogdrift av et 160 daa stort område med hogstmoden skog på skogteigen Dufseth Vestre i Hamar. Driften kom i gang i slutten av august og holdt på ut i oktober. Det ble avvirket om lag 8150 m³ tømmer til en bruttoverdi på over 4 mill. kroner. Landbrukskontoret har fulgt opp driften og til våren 2019 skal arealet tilplantes med ny skog.

I Løten kommune har HLK bidratt inn i klimaplanarbeidet og oppstarten av ny næringsplan.

Erstatning ved klimabetingede skader i planteproduksjon

Vekstsesongen 2018 ble hardt rammet av tørke og varme i store deler av Østlandet, Vestlandet og Trøndelag. Også i våre tre kommuner ble avlingsnivået sterkt påvirket av været gjennom sommeren. Landbrukskontoret tok imot søknader om erstatning ved klimabetingede skader, og innen fristen 1. november hadde HLK mottatt 287 søknader. I løpet av siste 10-årsperiode har landbrukskontoret mottatt totalt ca. 75 søknader, slik at denne høsten var antall søknader langt over hva som har vært «normalt». Det store antallet søknader innen denne ordningen som ikke var inne i budsjetterte arbeidsplaner, skapte utfordringer knyttet til allokering av ressurser gjennom annet halvår 2018.

Tabell 1 viser en oversikt over søknadene fordelt på vekstgrupper og kommuner.

Tabell 1. Antall søknader om erstatning ved klimabetingende skader, fordelt på vekstgrupper og kommuner.

Vekstgruppe	Hamar	Løten	Stange	Totalt
Bær	0	0	1	1
Grønnsak	2	0	7	9
Potet	3	1	3	7
Korn	28	33	90	151
Grovfôr m/ husdyr	13	36	53	102
Grovfôr Salg	1	11	5	17
Totalt	47	81	159	287

Ved utgangen av 2018 hadde landbrukskontoret behandlet ca. 60 % (168 stk.) av søknadene, hvor de fleste var knyttet til grovfôrprodusenter med egne husdyr. Resterende søknader er knyttet til salgsproduksjoner hvor hele eller deler av avlinga ikke blir levert før i 2019. Disse blir behandlet løpende etter hvert som HLK får melding om ferdiglevert avling. Tabell 2 viser en oversikt over behandla søknader pr. 31.12.2018, og utbetalt erstatningsbeløp fordelt på de tre kommunene.

Tabell 2. Antall og prosentvis søknader om erstatning ved klimabetingede skader, mottatt og behandlet pr. 31.12.2018, samt samlet erstatningsbeløp fordelt på de tre kommunene.

	Mottatt		Behandlet		Erstatning
	stk.	%	stk.	%	kroner
Hamar	47	16	22	47	3 139 677
Løten	81	28	52	64	12 443 368
Stange	159	56	94	59	15 444 825
Totalt	287	100	168	59	31 027 870

Den spesielt tørre og varme sommeren førte til at staten, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag inngikk en tilleggsavtale til jordbruksavtalen 2018–2019. Ett av tiltakene i tilleggsavtalen var å gjennomføre en ekstrautbetaling til foretak med grovfôrbasert husdyrhold og grønnsaksarealer knyttet til produksjonstilskuddet. Denne utbetalingen kom altså i tillegg til erstatningsordningen ved klimaskade. Tabell 3 viser en oversikt over ekstrautbetalinger fordelt på de tre kommunene.

Tabell 3. Ekstrautbetalinger fordelt på de tre kommunene.

Ekstrautbetaling	
Hamar	kr 1 248 070
Løten	kr 2 216 130
Stange	kr 4 220 440
Totalt	kr 7 684 640

Totalt for kommunene Hamar, Løten og Stange ble det i 2018 utbetalt kr 38 712 510 i erstatning og ekstrautbetalinger knyttet til avlingssvikt etter klimabetingete skader i vekstsesongen.

Kommunal landbruksforvaltning

Tilskuddsforvaltning

Kommunene har forvaltningsansvaret for de fleste økonomiske virkemidler i landbruket slik de foreligger i jordbruksavtalen.

Ordningene er regelbundne og rettighetsbaserte. Arbeidet består i veiledning, saksbehandling, kontroll og klagebehandling. Korte tidsfrister, høyt krav til nøyaktighet og store midler til utbetaling, gjør at HLK prioriterer disse sakene høyt.

Produksjonstilskudd i jordbruket

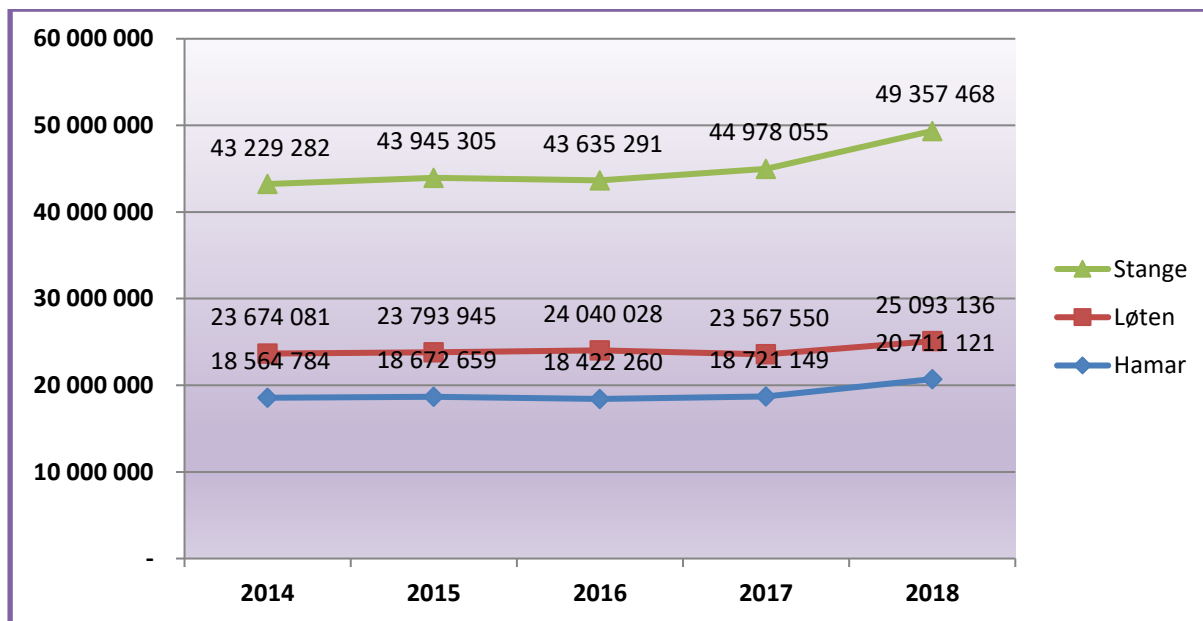
Produksjonstilskudd er en samlebetegnelse for flere tilskuddsordninger og omfatter tilskudd til husdyr, areal- og kulturlandskapstilskudd, tilskudd til dyr på beite, tilskudd til økologisk landbruk mv. Det ble beregnet kr 95,2 mill. i 2018 mot kr 87,3 mill. i 2017. Søknadene leveres og behandles elektronisk. Tabell 4 viser beregnet produksjonstilskudd for 2018.

Tabell 4. Antall søknader og sum beregnet produksjonstilskudd ved hovedomgangen, i kroner, 2018.

	Antall søknader	Beregnet produksjonstilskudd
Hamar	112	20 711 121
Løten	121	25 093 136
Stange	249	49 357 468
Totalt	482	95 161 725

Fra 2017 ble det innført nytt elektronisk søknadssystem for produksjonstilskudd i jordbruket. Fra å ha to søknadsomganger med to utbetalinger er det nå ett søknadsskjema med to registreringsdatoer, og kun én utbetaling. Med det nye systemet betyr det at det blir mindre arbeid med første søknadsregistrering, men en større arbeidstopp med andre søknadsregistrering.

Figur 1 viser at produksjonstilskuddene har vært forholdsvis stabile de senere år. I 2018 ble det beregnet et samlet produksjonstilskudd på kr 95,2 mill. for våre tre kommuner, hvorav kr 49,4 mill. i Stange, kr 25,1 mill. i Løten og kr 20,7 mill. i Hamar.

Figur 1. Årlig beregnet produksjonstilskudd i kroner for Hamar, Løten og Stange i perioden 2014–2018.

Kontroll og avkortinger

Minst 10 % av den totale søkermassen skal trekkes ut til kontroll. Det skal da kontrolleres at opplysninger gitt i søknaden stemmer med den produksjonen som faktisk har vært. Ved feil eller mangler skal kommunen vurdere avkorting i produksjonstilskuddet. I 2018 ble det totalt avkortet kr 124 002 for feilopplysninger, manglende gjødslingsplan og brudd på annet regelverk. Kontoret foretar også kontroll av husdyrgjødsellager og siloanlegg. På grunn av den ekstra arbeidsbelastningen i 2018, med søknad om erstatning ved klimabetingede skader, ble utplukk og gjennomføring av kontrollene gjort litt annerledes. Der det var praktisk ble samme foretak kontrollert i alle ordningene, slik at kontroll av produksjonstilskudd, regionalt miljøprogram og erstatningssøknadene ble gjort på samme besøk.

Dyrevelferd

Mattilsynet forvalter bl.a. dyrevernavloven og følger opp dyrevelferden på gårdsbruk. Ved brudd på bestemmelsene mottar kommunen kopi av Mattilsynets vedtak. Nytt i 2018 er at Mattilsynet bare sender kopi av vedtak i de groveste sakene. Kommunen skal som følge av brudd på regelverket og når dyr er skadelidende, vurdere avkorting av produksjonstilskuddet. Til og med juni 2018 mottok HLK dokumenter i 16 saker. Mange var avslutning av saker fra 2017. Fra og med juli og ut 2018 mottok ikke HLK noen dokumenter om dyrevelferdssaker fra Mattilsynet. Det ble ikke foretatt noen avkortinger i produksjonstilskudd pga. dyrevelferdssaker i 2018.

Velferdsordningene

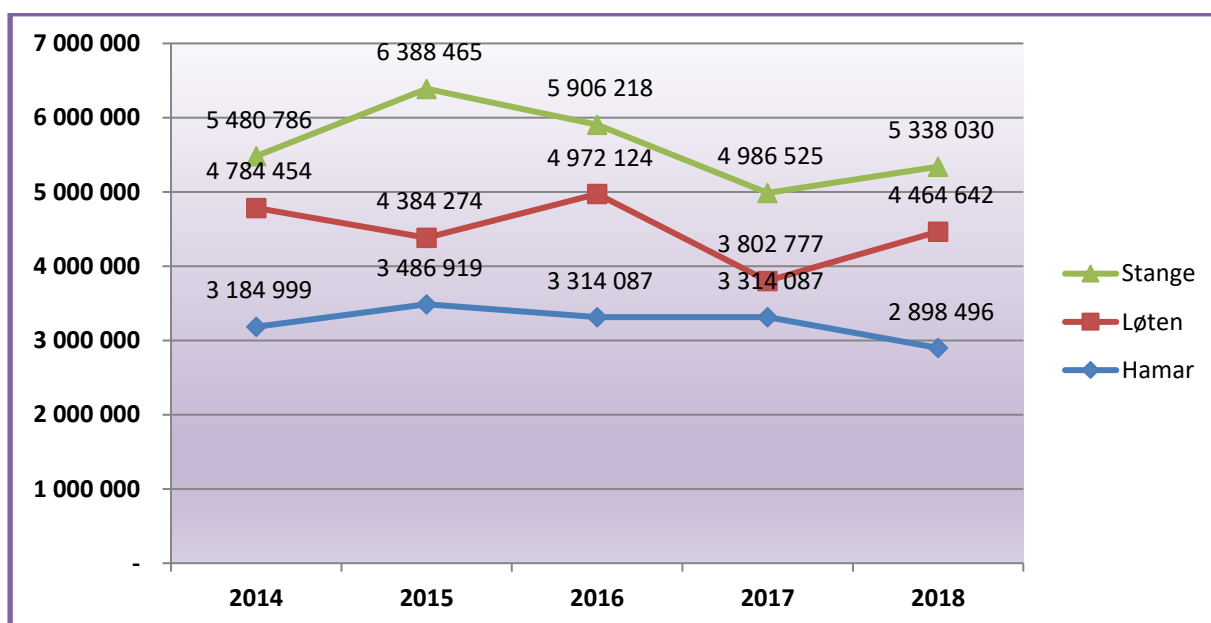
Velferdsordningene omfatter avløsning til ferie og fritid, avløsning ved sykdom mv. og tidligpensjon for jordbrukere. Tabell 5 viser hvor mye tilskudd som er utbetalt i 2018.

Tabell 5. Antall søknader og utbetaling av tilskudd innen velferdsordningene i kroner, 2018.

	Hamar		Løten		Stange		Totalt	
	Ant	Sum	Ant	Sum	Ant	Sum	Ant	Sum
Avløserordning for ferie og fritid	50	2 787 623	71	4 345 959	95	5 226 430	216	12 360 012
Avløsning ved sykdom mv.	3	27 540	12	118 683	2	111 600	17	257 823
Tidligpensjon for jordbrukere	1	83 333	2	0	3	0	6	83 333
Sum velferdsordninger	54	2 898 496	85	4 464 642	100	5 338 030	239	12 701 168

Søknadsskjema for avløsertilskudd ved ferie og fritid er det samme som for produksjonstilskudd. Ordningen skal gi driver av jordbruksforetak mulighet til å ta ut ferie og fritid. Det er dyretallet som bestemmer hvor mye foretaket kan få i avløsertilskudd i løpet av et år. Søker får refundert faktiske utgifter i løpet av året, og maksimalbeløpet for 2018 er kr 78 700.

Tidligpensjon kan utbetales når brukeren har fylt 62 år og etter at gården er overdratt til andre. Satsene er kr 100 000 per år for enbrukerpensjon (den ene av ektefellene) og kr 160 000 per år for tobrukerpensjon (for begge ektefeller). Tabellen viser antall innvilgede søknader i 2018, med innvilget sum. Der summen står i 0 betyr det at utbetalingene ikke starter før i 2019. Det er utbetalt i alt kr 12,6 mill. til velferdsordningene i 2018 mot kr 12,2 mill. i 2017. Figur 2 viser at det i 2018 var en oppgang i utbetalinger innen velferdsordninger i Løten og Stange, mens det var en svak nedgang i Hamar.

Figur 2. Årlige utbetalinger knyttet til velferdsordninger i kroner for Hamar, Løten og Stange i perioden 2014–2018.

Regionalt miljøprogram (RMP) – tilskudd til generelle miljøtiltak

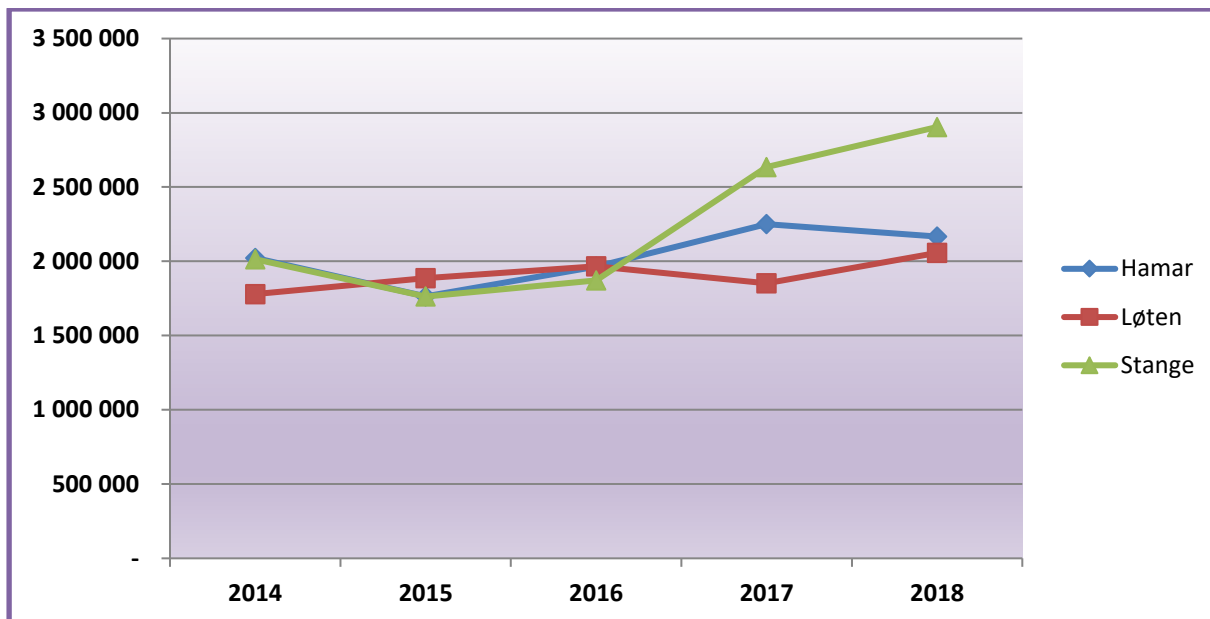
Regionalt miljøprogram for Hedmark gjelder for perioden 2013–2018. Formålet med ordningen er å stimulere til et variert og åpent kulturlandskap gjennom aktiv skjøtsel og bruk av ressursgrunnlaget. Videre er hensikten med tilskuddet å redusere forurensningen fra jordbruket og samtidig fremme produksjon gjennom god agronomi. Det ble utbetalt i alt kr 7,1 mill. i 2018. Når det gjelder tilskudd til beitelag har Løten og Hamar felles beitelag og tilskuddet er ført opp under Løten. Nytt tilskudd i 2018 var skjøtsel av bratt areal, og tilskudd til nedlegging/nedfelling av husdyrgjødsel.

Tabell 6. Antall søknader og utbetalinger av tilskudd innen det regionale miljøprogrammet i kroner, fordelt per kommune, 2018.

	Ant	Sum
Hamar	57	2 166 500
Løten	60	2 056 960
Stange	114	2 904 263
Sum	231	7 127 723

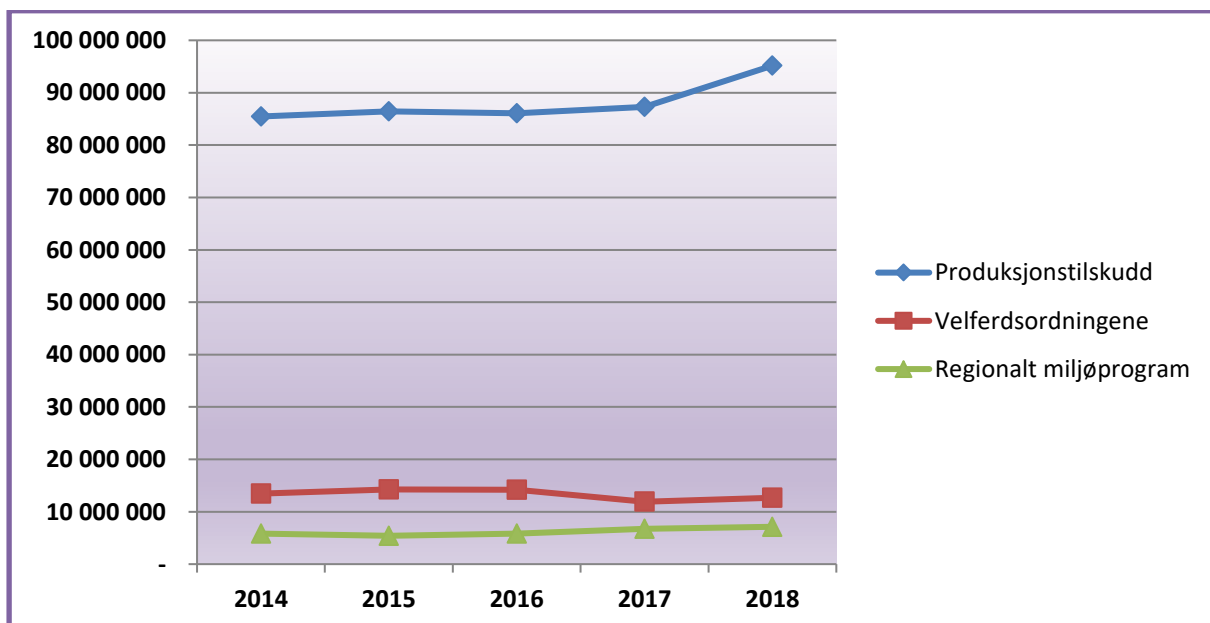
Tabell 7. Antall tiltak og utbetalinger av tilskudd innen det regionale miljøprogrammet i kroner, 2018. (NB: det kan være flere tiltak per søknad)

	Hamar		Løten		Stange		Totalt	
	Ant	Sum	Ant	Sum	Ant	Sum	Ant	Sum
Drift av beitelag	0	0	1	136 491	2	62 994	3	199 485
Skjøtsel av bratt areal	1	600	2	600	11	30480	14	31 680
Beite av biologisk verdifulle arealer	3	23 600	1	5 800	4	6 200	8	35 600
Drift av seter med melkeproduksjon	1	52 000	3	208 000	3	52 000	7	312 000
Drift av felleseter med melkeproduksjon	0	0	0	0	3	52 000	3	52 000
Skjøtsel av stølvoller og seterlandskap	3	40 800	10	189 600	7	51 600	20	282 000
Skjøtsel av andre automatisk fredede kulturminner	2	2000	2	0	3	6200	7	8 200
Skjøtsel av gravfelt/gravminner	5	11 400	3	10 800	10	14 400	18	36 600
Ingen/utsatt jordarbeiding	44	1 134 240	37	747 585	66	1 063 100	147	2 944 925
Grasdekt vannvei	1	0	0	0	2	10 245	3	10 245
Vegetasjonssone	1	5700	1	3 660	2	0	3	9 360
Vedlikehold av fangdammer	0	0	0	0	2	18 000	2	18 000
Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel:								
Bruk av tilførselsslanger	8	124 332	7	89 024	26	427 960	41	641 316
Nedlegging/nedfelling	5	219 040	6	111 920	14	349 920	25	680 880
Rask nedmolding/ vår - vekstsesong	32	424 268	45	545 740	73	663 884	150	1 633 892
Redusert bruk av plantevernmidler	3	128 520	2	7 740	11	95 280	16	231 540

Figur 3. Årlige utbetalinger innen regionalt miljøprogram i kroner for Hamar, Løten og Stange i perioden 2014–2018.

Figur 4 viser årlige utbetalinger for produksjonstilskudd, velferdsordningene og RMP. Til tross for at det blir færre aktive brukere, så holder nivået på tilskuddene seg stabilt. Dette skyldes at alt areal fortsatt er i bruk og at dyretallet øker per aktive husdyrbruker. Dette stemmer med trenden i resten av landet; det blir stadig færre, men større driftsenheter.

Figur 4. Årlige utbetalinger av produksjonstilskudd, velferdsordninger og RMP i kroner for Hamar, Løten og Stange i perioden 2014–2018.

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Formålet med SMIL-tilskuddet er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningene fra jordbruket. Eksempler på tiltak er hydrotekniske tiltak, fangdammer, skjøtsel/ istandsetting av gammel kulturmark, kulturminner (inkl. verneverdige bygninger), rydding og merking av stier.

SMIL-midlene er avsatt i jordbruksoppgjøret. Fylkesmannen fordeler midlene til kommunene på grunnlag av objektive kriterier (areal, driftsenheter og dyr på beite) og subjektive kriterier (behovsvurderinger, aktivitet og gjenstående midler). Tabell 8 viser antall søknader og hvor mye tilskudd som er innvilget i 2018. Summen til fordeling består av tildelte midler for 2018 og inndratte midler fra prosjekter som ikke har blitt realisert.

Tabell 8: Antall søknader og innvilget tilskudd til spesielle miljøtiltak i kroner, 2018.

	Hamar		Løten		Stange		Totalt	
	Ant	Sum	Ant	Sum	Ant	Sum	Ant	Sum
Spesielle miljøtiltak (SMIL)	5	278 700	12	798 970	7	564 300	24	1 641 970

Fordeling av midlene tar utgangspunkt i politisk vedtatt strategiplan for bruk av midler til spesielle miljøtiltak i landbruket og nærings- og miljøtiltak i skogbruket. Kommunene Hamar, Løten og Stange sees under ett, med felles strategi. I flere år har det vært stor søkning og behov for mer midler enn det vi har fått tildelt fra fylkesmannen. Konsekvensen er at noen søknader avslås og at det blir lavere tilskuddsprosent på de søknadene som innvilges støtte.

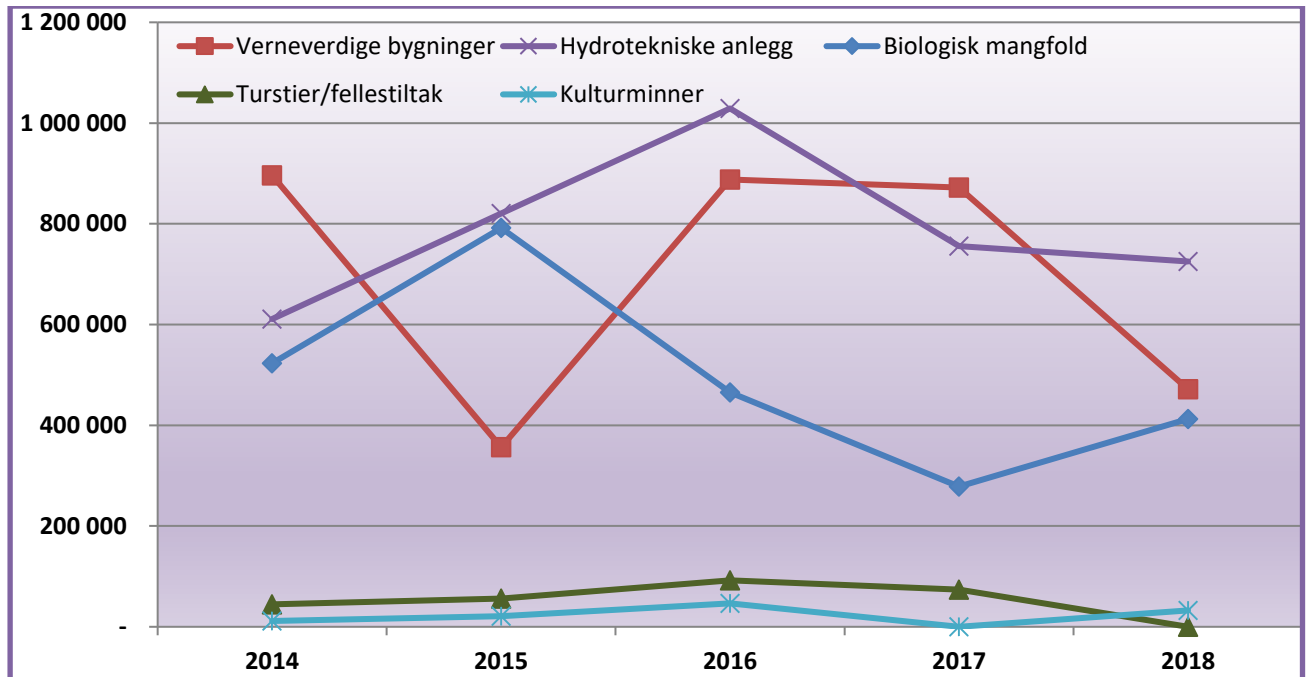
Prioritering og fordeling av midler for 2018 fremkommer i tabell 9. Tabellen viser at det er tilskudd til biologisk mangfold, verneverdige bygninger og hydrotekniske tiltak som fikk mest av SMIL-midlene i 2018.

Tabell 9: Totalt antall søknader, antall innvilget og innvilget SMIL-tilskudd etter formål i kroner, 2018.

	Biologisk mangfold			Verneverdige bygninger			Kulturminner			Turstier/fellestiltak			Hydrotekniske tiltak		
	Søk	Ant	Tilskudd	Søk	Ant	Tilskudd	Søk	Ant	Tilskudd	Søk	Ant	Tilskudd	Søk	Ant	Tilskudd
Hamar	3	3	136 300	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	142 400
Løten	4	4	276 120	2	2	53 420	0	0	0	0	0	0	6	6	469 430
Stange	1	0	0	5	4	418 340	1	1	32 270	0	0	0	2	2	113 690
Sum	8	7	412 420	7	6	471 760	1	1	32 270	0	0	0	10	10	725 520

Figur 5 viser for andre året på rad en nedadgående tendens for de fleste områdene innen SMIL-ordningen. Midler til Biologisk mangfold og Kulturminner viste imidlertid en oppadgående tendens. Sammen med tildelte midler fra Fylkesmannen og inndratte midler i løpet av året, ble de fleste av søknadene innvilget. To av søknadene fikk avslag fordi de ikke oppfylte kravene i ordningen.

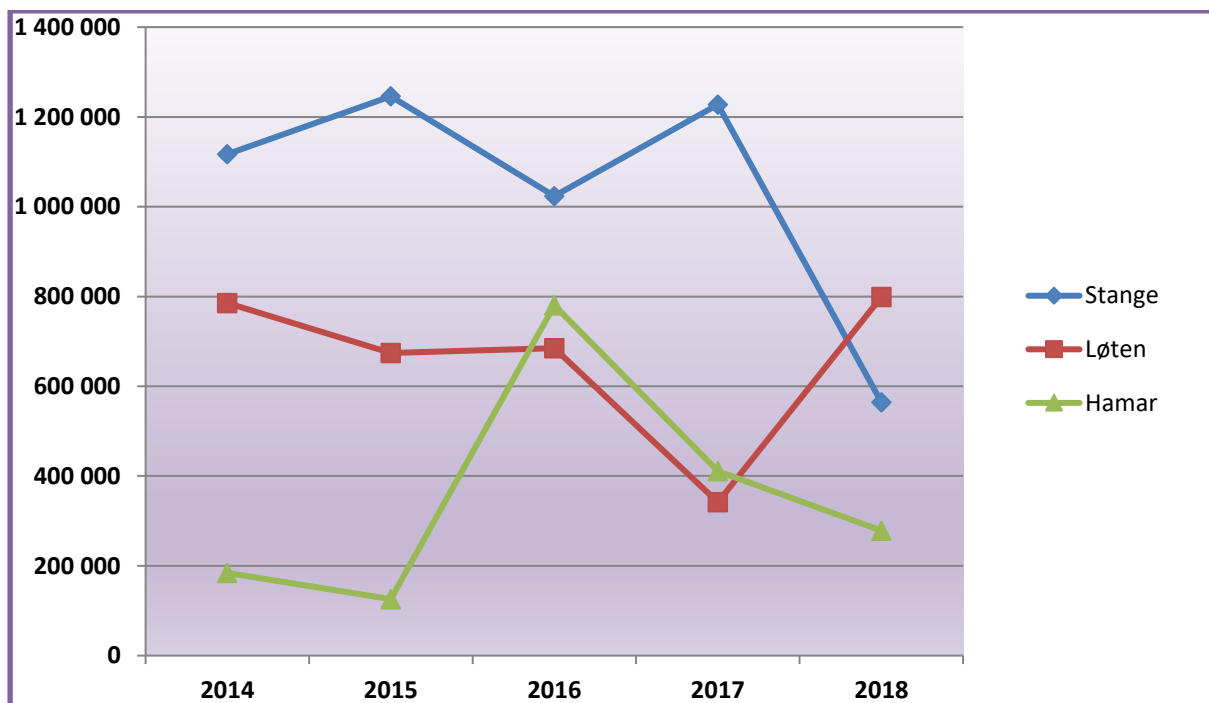

Figur 5: Årlige utbetalinger av tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket fordelt på tiltak, i kroner, i perioden 2014–2018.

Foto: Hege G. Ottinsen

Løten tok i 2018 en stor del av SMIL-midlene til hydrotekniske miljøtiltak. En relativt stor del gikk også til verneverdige bygninger i Stange. Ellers oppleves en jamn trend av søknader om midler til biologisk mangfold i alle tre kommunene. Det spesielle i 2018 er at Stange ikke hadde en eneste søknad som kunne godkjennes. Disse tiltakene dreier seg i hovedsak om vedlikehold og gjerding av beiter eller gammel kulturmark.

Figur 6: Årlige utbetalinger av tilskudd til spesielle miljøtiltak i kroner, fordelt på Hamar, Løten og Stange, 2014–2018.

Nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)

Tabell 10 viser at det totalt ble utbetalt nærmere kr 1,3 mill. i NMSK-midler fordelt på 82 søknader. I 2018 ble det prioritert å gi støtte til skogkulturtiltakene markberedning og ungsogpleie. Aktivitetsnivået var høyt i alle de tre kommunene og noe større enn i 2017.

Tabell 10: Antall søknader og utbetalt nærings- og miljøtilskudd i skogbruket i kroner, 2018.

	Hamar		Løten		Stange		Totalt	
	Ant	Sum	Ant	Sum	Ant	Sum	Ant	Sum
Nærings- og miljøtilskudd i skogbruket (NMSK)	19	262 897	26	313 626	37	716 464	82	1 292 987

Tilskudd til skogsvegbygging 2018

Tabell 11 viser at det i 2018 ble innvilget kr 3 864 000 i tilskudd til 12 vegprosjekter. Det vil også i 2019 være viktig å fortsette arbeidet mot skogeierne for å oppgradere skogsbilvegene for å møte utfordringene med rasjonell tømmertransport.

Tabell 11: Antall søknader og utbetalinger av tilskudd til vegbygging i kroner, 2018.

	Hamar		Løten		Stange		Totalt	
	Ant	Sum	Ant	Sum	Ant	Sum	Ant	Sum
Tilskudd til vegbygging	6	1 500 000	3	2 156 000	3	208 000	12	3 864 000

Tilskudd til klimatiltak i skogbruket

I statsbudsjettet for 2018 ble det på landsbasis bevilget kr 33 mill. til klimatiltak i skog; gjødsling av skog og tettere planting etter hogst. Begge tiltak gir økt CO₂-fangst og er en oppfølging av stortingsmelding om norsk klimapolitikk og det etterfølgende klimaforliket.

Det har i 2018 vært stor interesse blant skogeiere for de nye ordningene også her på Hedmarken. Tabell 12 viser antall skogeiendommer som har søkt tilskudd til klimatiltak og utbetalt tilskudd.

Tabell 12: Antall skogeiere og utbetalt tilskudd til klimatiltak i skogbruket i kroner, 2018.

	Hamar		Løten		Stange		Totalt	
	Ant	Sum	Ant	Sum	Ant	Sum	Ant	Sum
Tettere planting	17	183 162	19	160 885	26	76 517	62	420 564
Gjødsling	1	178 899	1	266 794	13	548 811	15	994 504
Sum	18	362 061	20	427 679	39	625 328	77	1 415 068

Foto: Hege G. Ottinsen

Grøfting på dyrka mark

Tilskudd til grønfting ble gjeninnført etter jordbruksforhandlingene i 2012. Tilskuddssatsen er kr 2 000 per daa og kr 30 per meter grønft for annen grønfting (f.eks. uttrekker). Det koster om lag kr 8 000–12 000 per daa å grønfte, avhengig av forholdene på jorden. Bruksrettsytelser fra allmenningene på drenerør og kummer har stor betydning for lønnsomheten ved grønfting, særlig i Løten og Stange/Romedal.

Tabell 13 viser hvor mye som er innvilget til grønfting i Hamar, Løten og Stange de siste tre årene. Tallene viser en betydelig topp i 2017. Noe av årsaken til dette var at tilskuddssatsene doblet seg dette året, men også at grønfteaktiviteten var særdeles høy i 2017. I 2018 var vi egentlig tilbake til normalen, men tørkesommeren gjorde nok sitt til at flere valgte å utsette tiltak, helst av økonomiske grunner.

Grønfting er et viktig klimatiltak.

Tabell 13: Antall søknader og bevilgninger av tilskudd til grønfting på dyrka mark, perioden 2016–2018.

	Ant	Bevilget 2016 (kr)	Ant	Bevilget 2017 (kr)	Ant	Bevilget 2018 (kr)
Hamar	11	132 625	24	1 975 320	7	214 500
Løten	23	390 975	30	2 361 800	8	307 850
Stange	38	1 068 180	26	2 259 750	20	1 113 400
Sum	72	1 591 780	80	6 596 870	35	1 635 750

Lovforvaltning

Vedtaksmyndighet i saker etter konsesjons-, jord-, odels- og skogloven er lagt til kommunene. HLK behandler de aller fleste saker administrativt etter delegert myndighet. Saker av prinsipiell karakter og klagesaker tas opp politisk. Tabell 14 viser at det har vært 82 lovsaker i Hamar, Løten og Stange i løpet av 2018. Gebyrinntekter i 2018 var kr 105 105.

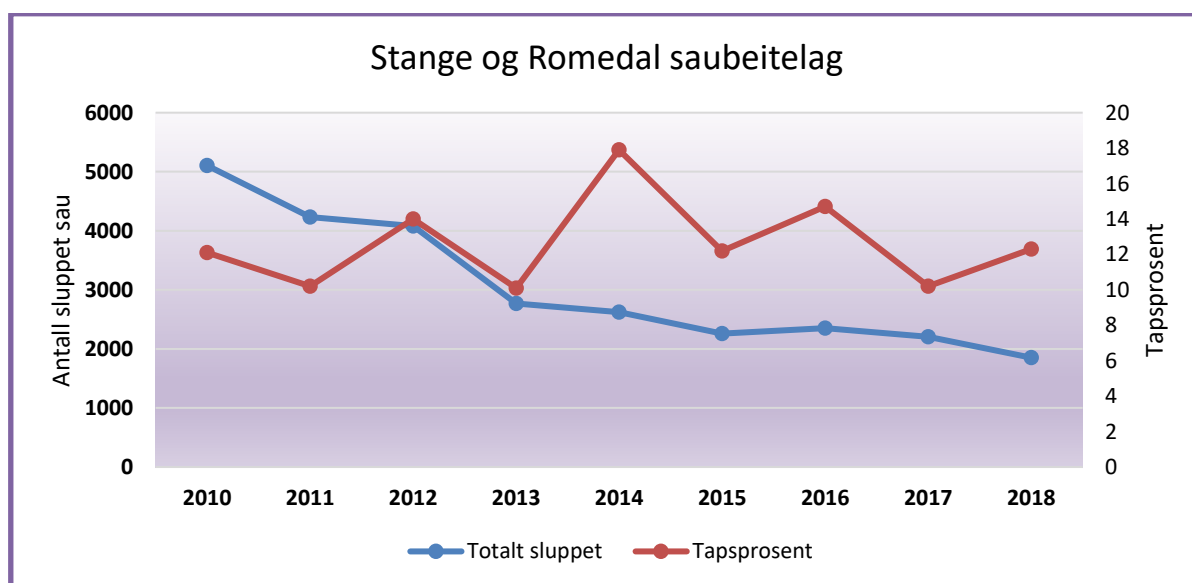
Tabell 14: Antall behandlede lovsaker i 2018.

	Hamar	Løten	Stange	Totalt
	Ant	Ant	Ant	Ant
Delingssaker	6	4	17	27
Omdisponeringssaker	1	2	5	8
Konsesjonssaker	6	2	14	22
Skogsaker	0	0	0	0
Nydyrkingssaker	6	10	9	25
Sum lovsaker	19	18	45	82

Beitesesongen 2018

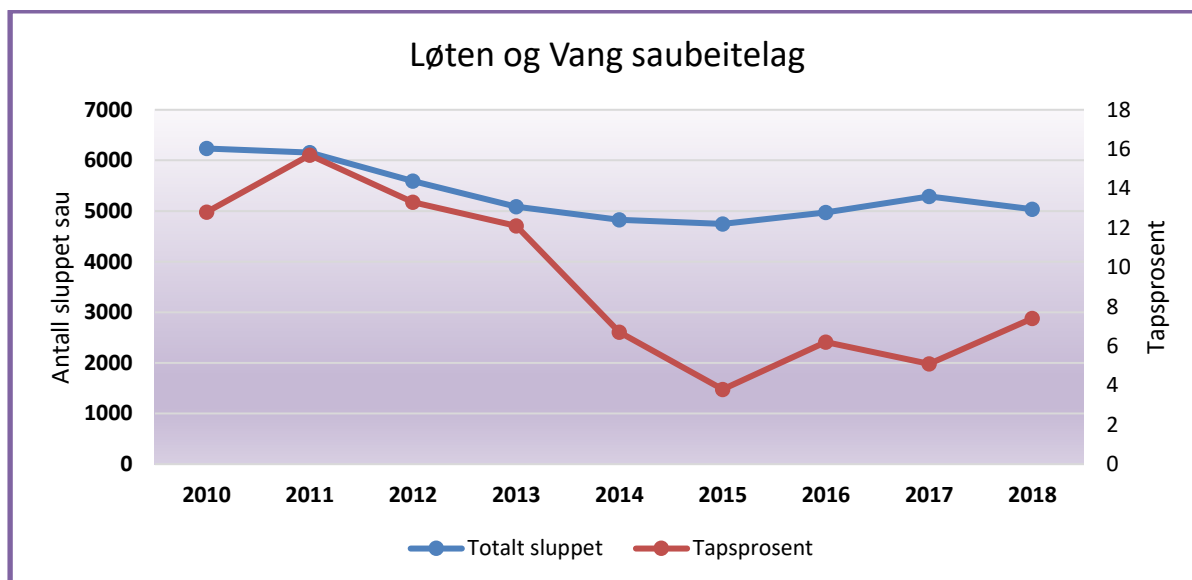
Beitebrukerne i våre tre kommuner Hamar, Løten og Stange dekkes av tre beitelag: Romedal og Stange sau- og geitbeitelag, Løten og Vang beitelag og Stange og Romedal storfebeitelag. Medlemmer i beitelagene er foretak som slipper sau eller storfe i utmark. Beitelag kan få støtte til drift gjennom ordningen «Organisert beitebruk», en ordning som har som formål å legge til rette for en mer rasjonell utnyttelse av utmarka, samt å redusere tap av dyr på beite. Beitelagene har rapportert inn antall dyr sluppet og sanket i løpet av sesongen, og får utbetalt tilskudd ut ifra antall sankede dyr. I Hamar, Løten og Stange slippes dyra hovedsakelig i allmenningene.

Figur 8 viser at det i Stange og Romedal har vært en jevn nedgang i antall sau sluppet på beite siden 2010 og at tapsprosenten varierer fra år til år.

Figur 8: Utvikling i antall sluppet sau (søyer og lam) i Stange og Romedal saubeitelag, samt tapsprosent fra 2010 til 2018.

Figur 9 viser at det i Løten og Vang har vært en svak økning i antall sau sluppet de siste par årene. Det er stadig noen som velger å slutte, rovdyrsituasjonen er én av grunnene, men det er også noen som starter opp eller som øker besetningen. Når færre bruker beiteretten, vil det faglige og sosiale miljøet bli mindre og dette vil videre føre til større belastninger for de som fortsetter. Tapsprosenten gikk ned fram til 2015, men har hatt en svak økning de siste årene.

Figur 9: Utvikling i antall sau (søyer og lam) sluppet i Løten og Vang saubeitlag, samt tapsprosent fra 2010 til 2018

Tabell 15 viser antall sluppet storfe i de to beitelagene. Stange og Romedal har eget storfebeitelag, mens Løten og Vang har felles beitelag for sau og storfe. Det er en økning i antall storfe som slippes på utmarksbeite. Det er lave tap blant storfe, med ingen dyr tapt i Løten og Vang, og ett dyr tapt i Stange og Romedal.

Tabell 15: Antall sluppet storfe i Storfebeitelaget for Stange og Romedal, samt Løten og Vang beitelag.

	Antall sluppet			
	2015	2016	2017	2018
Storfebeitelaget for Stange og Romedal	339	383	507	539
Løten og Vang beitelag	495	590	657	838

Foto: Ane W. Lund

Skogbruk

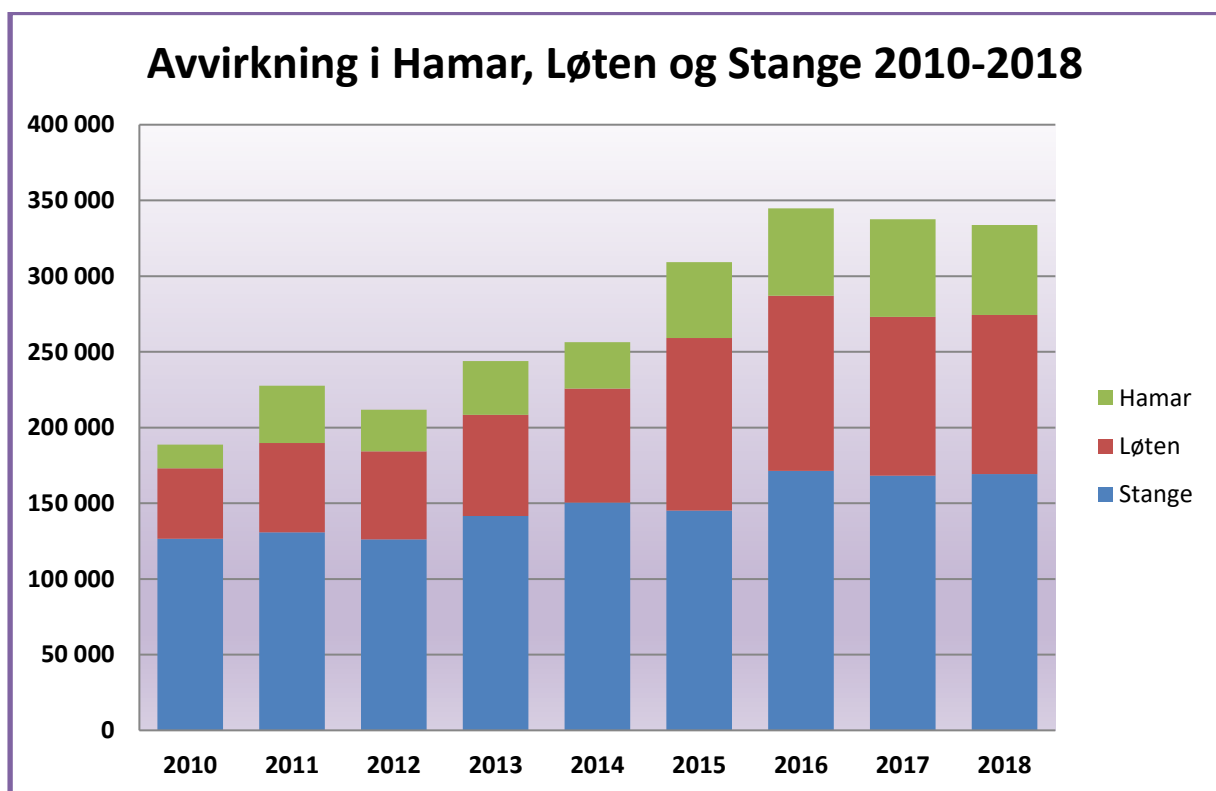
HLK sine oppgaver innenfor skogbruk er knyttet til den langsiktige forvaltningen av skog som ressurs og lønnsom næringsvirksomhet.

HLK skal stimulere til økt bruk av trevirke som bygningsmateriale og til produksjon av bioenergi. Det er også et viktig mål å bidra til en infrastruktur som kan sikre en effektiv og lønnsom hogst, samtidig som næringen tar hensyn til miljøet. HLK gir veiledning og bistand til skogeiere på områder som landbruksveier, skog og klima, skogskader, bioenergi, skogskjøtsel og miljøspørsmål. Andre arbeidsområder er koordinering av skogbruksplanleggingen i regionen, forvaltning av skogfondsordningen, tilskuddsforvaltning og kontrolloppgaver.

HLK har også forvaltningsoppgaver knyttet til kommunalt eide skoger i Hamar og Løten.

Det har også i 2018 vært en høy aktivitet i skogene på Hedmarken. Avvirket og omsatt skogsvirke i kommunene Hamar, Løten og Stange var i 2018 på 333 657 m³ mot 337 551 m³ i 2017.

Figur 7 viser utviklingen i avvirkningsnivået fordelt mellom Hamar, Løten og Stange fra 2010 til 2018. Førstehåndsverdien på omsatt virke i de tre kommunene ligger i 2018 på kr 137,1 mill. mot kr 116 mill. året før. I 2018 investerte skogeierne i de tre kommunene om lag kr 11 mill. i skogkulturiltak som gjødsling, markberedning, såing, planting, suppleringsplanting og ungskogpleie.

Figur 7: Avvirkningsnivået i kubikkmeter, Hamar, Løten og Stange i perioden 2010–2018.

Investeringsvirkemidlene fra Innovasjon Norge

Innovasjon Norge har ulike støtteordninger både til tradisjonelt landbruk og tilleggsnæring. Kommunen er førstelinjen for disse tjenestene. Det er også støtteordninger til bioenergianlegg. Det har vært stor investeringsvilje i landbruket i Hamar, Løten og Stange de siste årene. Tabell 16 viser innvilget tilskudd de siste fire år til tradisjonelt landbruk.

Tabell 16: Innvilget tilskudd i kroner til tradisjonelt landbruk av bygdeutviklingsmidler, 2015–2018. (Ant. søknader i parentes).

	2015		2016		2017		2018	
	Ant (tot)	Tilskudd	Ant (tot)	Tilskudd	Ant (tot)	Tilskudd	Ant (tot)	Tilskudd
Hamar	2 (2)	300 000	3 (4)	870 000	2 (2)	720 000	4 (6)	1 600 000
Løten	6 (7)	1 415 000	1 (3)	600 000	4 (7)	960 000	8 (9)	1 895 000
Stange	5 (7)	1 420 000	6 (11)	2 300 000	5 (8)	1 940 000	5 (5)	1 405 000
Sum	13 (16)	3 135 000	10 (18)	3 770 000	11 (17)	3 620 000	17 (20)	4 900 000

I 2018 mottok HLK 20 søknader, 16 søknader på ordinær vinteromgang og 4 på høstomgangen. Én av søknadene ble levert i 2017, men ble lagt på is til 2018. Totalt kostnadsoverslag var kr 41 mill., det ble søkt om kr 9,7 mill. i investeringstilskudd. Tre søknader hadde ikke prioriterte prosjekter og fikk avslag. På grunn av begrensede midler ble 17 søknader innvilget med totalt tilskudd på kr 4,9 mill. eller 50 % av omsøkt tilskudd. Det kom to søknader om kr 5,3 mill. i lån, hvorav kr 1,4 mill. ble innvilget.

Tabell 17 viser søknader om bygdeutviklingsmidler til bygdenæring i perioden 2015–2018. Det er bevilget tilskudd til «Inn på TUNET»-tilbydere, lokalprodusert mat og reiselivssatsing. Én søknad i Stange fikk avslag i 2018 og er ikke med i statistikken.

Tabell 17: Innvilget investeringstilskudd/stipend i kroner til bygdenæring av bygdeutviklingsmidler, 2015–2018.

	2015		2016		2017		2018	
	Ant	Tilskudd	Ant	Tilskudd	Ant	Tilskudd	Ant	Tilskudd
Hamar	0	0	2	258 000	1	350 000	1	120 000
Løten	3	1 205 000	2	259 000	1	1 290 000	3	427 000
Stange	3	360 000	4	1 725 000	3	937 000	2	725 000
Sum	6	1 565 000	8	2 242 000	5	2 577 000	6	1 272 000

Forvaltningskontroll

Fylkesmannen foretar tilsyn av kommunens arbeid. HLK hadde én forvaltningskontroll i 2018.

Kontoret ble pålagt å rapportere alle saker som er behandlet etter jord- og konsesjonsloven i Hamar for perioden 15. februar–31. desember 2018. Kontrollen omfattet seks saker, hvorav to konsesjonssaker og fire jordlovsaker. Fylkesmannen ba om ytterligere informasjon for to av sakene. Etter at denne informasjonen ble gitt av landbrukskontoret, fant ikke Fylkesmannen grunnlag for videre oppfølging av landbrukskontorets vedtak. Det ble ikke avdekket noen avvik i de seks kontrollerte sakene.

Det må påregnes forvaltningskontroller og undersøkelser av kommunens arbeid på ulike ansvarsområder framover. De er konstruktive og nyttige både for kommunen og tilsynsmyndigheten.

Næringsutvikling

Prosjekt: Storfekjøttetsatsing

Fylkesmannen satte i 2014 i gang en treårig satsing med sikte på å øke storfekjøttproduksjon i Hedmark. Målsettingen er at storfekjøttproduksjon i Hedmark skal øke med 20 % innen 2020. 2017 var et oppfølgingsår, for å se at tiltakene er satt i gang og er levedyktige. Prosjektet skulle vært avsluttet i løpet av 2018, men avslutning er flyttet til 2019.

HLK sitter med et varamedlem i styringsgruppa som deltaker fra kommunal landbruksforvaltning. Kontoret deltar også i arbeidsgruppa for «Sosialt og faglig nettverk for storfebønder på Hedmarken». Denne gruppa har laget en applikasjon til mobiltelefon som skal gi fagorganisasjonene og bøndene en oversikt over arrangementer innen storfe. Pilotprosjektet med kalenderen omfatter Hamar, Løten, Stange og Ringsaker kommuner.

Kunnskapsbasert beitebruk i Stange og Romedal allmenning

I deler av Stange allmenning og Romedal allmenning har Norsk Institutt for Bioøkonomi (NIBIO), tidligere Skog og landskap, utført vegetasjonskartlegging av 158 000 daa på vestsida av fylkesveg 24. Rapporten lå klar vinteren 2017. Kartet viser beregning av beitekapasitet og egnethetskart for beite av storfe og sau.

Doktorgradsstipendiat Morten Tofastrud v/ Høgskolen i Innlandet (tidligere Høgskolen i Hedmark) arbeider med en doktorgradsavhandling om «Beiteadferd og habitatbruk hos storfe på skogsbeite». Hoveddelen av registreringsarbeidet foregår i samme området som nå er vegetasjonskartlagt i Romedal og Stange allmenninger. Storfe er utstyrt med radiobjeller og seks storfebesetninger er overvåket i 2015 og 2016. Registreringene vil fortsette i en sesong til. Det samles inn verdifulle data som kan beskrive hvor og hvordan beitedyra forflytter seg og hvor mye de ulike dyra legger på seg i løpet av beitesesongen. I tillegg blir det foretatt registrering av tråkkskader i plantefelt.

Romedal allmenning og Stange allmenning har søkt om tilskudd til utarbeidelse av beitebruksplan, og har fått innvilget kr 145 000 til formålet. Prosjektet ble startet opp i 2018. Rune Granås, Norsk landbruksrådgiving Innlandet, er leid inn for å skrive planen. Noe av arbeidet er gjort, men pga. tørkesommeren har Granås måtte prioritere andre ting enn beitebruksplanen. Det er derfor søkt om utsatt frist, noe som er innvilget. Arbeidet med planen fortsetter derfor i 2019, med arbeidsfrist mars 2019.

Lokalmat

Sammen med andre aktører har HLK arbeidet med temaet lokalmat siden 2015. I dette nettverket har det også vært involvert lokalmatprodusenter. I 2017 samlet tre lokalmatprodusenter seg i et samvirkeforetak for å kunne markedsføre og distribuere sine produkter felles under merke- navnet «Smak av Innlandet». I samarbeid med Ringsaker landbrukskontor arrangeres en lokal- matkveld per halvår. I april 2018 ble det arrangert lokalmatkveld på Kvarstad gård i Ringsaker. Det var totalt 18 deltakere. «Smak av Innlandet» fortalte om oppstarten, Mattilsynet fortalte om hvordan lokalmatprodusenter kan spille på lag med Mattilsynet.

Rådgiving

Kompetansen ved HLK er på enkelte tjenesteområder etterspurt og rådgiving gis mot betaling i henhold til satser bestemt av Stange formannskap. Tabell 19 viser inntekter fra rådgiving i løpet av 2018. Samlede fakturerte inntekter i 2018 var kr 62 645.

Tabell 19: Inntekter fra rådgiving 2018.

	Hamar		Løten		Stange		Totalt	
	Ant	Sum	Ant	Sum	Ant	Sum	Ant	Sum
Gjødselplaner	4	4 340	13	10 805	8	7 380	25	22 525
Hydrotekniske miljøplaner	1	4 130	6	25 960	1	2 950	8	33 040
Grøfteplaner	1	2 360	1	1 180			2	3 540
Undervisning	1	3 540					1	3 540
Sum inntekter rådgiving	7	14 370	20	37 945	9	10 330	36	62 645

Informasjonsvirksomhet

Landbruker'n

Informasjonsbladet Landbruker'n utgis i samarbeid med Ringsaker landbrukskontor og sendes ut til alle som søker produksjonstilskudd i de fire kommunene. Bladet kommer ut én gang i året. Elektronisk versjon finnes på HLKs hjemmeside.

Hjemmesiden

Hedmarken landbrukskontor har egen hjemmeside under Stange kommunes hjemmeside: <http://www.stange.kommune.no/landbruk/>. Siden brukes til informasjon om møter og aktiviteter, samt informasjon om ulike ordninger og tidsfrister gjennom året. Også informasjon og annonsering for andre organisasjoner legges ut på hjemmesiden.

Facebook

Kontoret benytter Facebook: <https://www.facebook.com/hedmarken.landbrukskontor>. Sosiale medier når ut til stadig flere. Kontoret vil derfor benytte Facebook til å spre informasjon i tillegg til hjemmesiden. Hovedsakelig vil samme informasjon legges ut på begge steder, men Facebook kan i tillegg brukes til å dele aktuelle nyhets saker og videoklipp fra andre medier.

Informasjonsmøte med faglagene i Hamar, Løten og Stange

Den 22. mars 2018 ble det arrangert faglagsmøte med ledere/tillitsvalgte i næringsorganisasjonene i landbruket i Hamar, Løten og Stange. Faglagsmøtene holdes hvert år med sikte på gjensidig informasjon og aktuelt samarbeid.

Informasjonsmøter om erstatning for avlingssvikt

Hedmarken landbrukskontor deltok på informasjonsmøter om tørkesituasjonen i løpet av vekstsesongen, i tillegg til å gjennomføre egne møter.

Priser til lokale bønder 2018

Anette Løvlien Vold og Børe Vold mottok "Bedriftsutviklingsprisen i landbruket" i Hedmark 2018. Ekteparet vant prisen for sin satsing på jordbær på gården Søndre Elton i Stange.

Ekteparet Vold har drevet gården Søndre Elton, som ligger langs Mjøsa, siden 2012. Siden starten har de ønsket å benytte alle ressursene på gården og tilby flere produkter. I tillegg til jordbær dyrker ekteparet også korn, grønnsaker og andre bærsorter som bringebær, rips og rabarbra.

Ved utdelingen av prisen, la direktør i Innovasjon Norge Innlandet, Christian Hedløyv Engh, vekt på at Anette og Børe på Søndre Elton med hardt arbeid har vist at det kan skapes arbeidsplasser på et relativt begrenset areal ved å utnytte alle muligheter, samtidig som de har ivaretatt både økonomisk og sosial bærekraft.

Direktør i Innovasjon Norge Innlandet, Christian Hedløyv Engh (th.), overrakte "Bedriftsutviklingsprisen i landbruket" i Hedmark 2018 til Børe Vold og Anette Løvlien Vold på Søndre Elton.

Samarbeidet med øvrige leietagere på Blæstad

Gjennom lokaliseringen på Blæstad, i kontorfellesskap med andre landbruksrelaterte virksomheter, tas synergieffekter ut i blant annet arrangementer, lunsjseminarer og kurs. Høgskolen i Hedmark leier inn ansatte på HLK for å forelese om de ordningene kontoret forvalter.

Blæstaddagen ble arrangert 31. mai 2018. Årets tema var «Teknologi og kompetanse i landbruket». Som tidligere år var det markvandring og maskindemonstrasjon, det var også debatt om utredningsrapporten «Fremtidens utdanningsbehov innenfor jordbruk». Håkon Marius Kvæken var konferansier og ledet en auksjon, hvor blant annet en av høgskolens traktorer ble auksjonert bort.

Landbrukssenteret avga felles høringsvar på utredningsrapporten til Anna Gudrun Thorhallsdottir m.fl. i juni.

Stange Landbruksråd

Landbrukskontoret sitter som sekretariat for Stange landbruksråd. Vi er med på deres årlige rådsmøte og bistår ved høringsuttalelser.

Verneombud

Hege G. Ottinsen ble 2. november 2015 valgt som nytt verneombud for kontoret. Verneombudet ble valgt for to år. 6. november 2017 ble samme verneombud gjenvalgt for to nye år.

Sjukefravær

På Hedmarken landbrukskontor var det i 2018 et egenmeldt sjukefravær på 1,07 %. Andelen for det sjukemeldte fraværet var på 0,4 %. Totalt sjukefravær var altså 1,47 % i 2018. Gjennomsnittet for Stange kommune i 2018 var 1,48 % på egenmeldt og 8,25 % for sjukemeldinger, totalt 9,73 %.

Økonomiske resultater

Tabell 20 viser kontorets årlige netto driftsutgifter i perioden 2009–2018.

	Hamar	Løten	Stange	Sum HLK
2009	1 371 060	1 128 394	2 353 856	4 853 311
2010	1 342 061	1 104 528	2 304 068	4 750 658
2011	1 386 759	1 141 315	2 386 475	4 914 548
2012	1 493 845	1 229 447	2 564 654	5 287 946
2013	1 524 560	1 252 258	2 612 236	5 389 054
2014	1 503 686	1 237 547	2 581 550	5 322 784
2015	1 474 035	1 213 144	2 530 645	5 217 824
2016	1 475 845	1 214 633	2 533 751	5 224 229
2017	1 444 547	1 188 875	2 480 018	5 113 440
2018	1 758 733	1 447 452	3 019 417	6 225 602

Tabell 20: Årlige netto driftsutgifter HLK i perioden 2009–2018.

Blæstad, 20. mars 2019

Jørn-R. Follum
Landbrukssjef